

Handreiking NGK Jaarverslag en jaarrekening

Incl. bijlage 'Boekhoudkundige verwerking schuldnota VSE'

Steunpunt Kerkenwerk

Oktober 2024

1. Inleiding

Eén van de verantwoordelijkheden van een kerkenraad is het zorgen voor goed financieel beleid en beheer, zie [KO C12](#) (download). Daarbij past een goede en transparante financiële verslaglegging door middel van een jaarverslag en jaarrekening.

Ook eist de overheid dat in het kader van de ANBI-wetgeving instellingen (en ook plaatselijke kerken) inzicht geven in de herkomst en bestedingen van de financiële middelen.

Met deze handreiking levert Steunpunt Kerkenwerk een bijdrage aan de onderlinge vergelijkbaarheid van de jaarrekeningen. Het is vooral geschreven voor de NGK-kerken. De handreiking is geschreven als toelichting op het model dat [hier](#) te vinden is.

Heeft u vragen of wilt u overleg? U kunt ons altijd bellen of mailen!

Steunpunt Kerkenwerk is bereikbaar via info@steunpuntkerkenwerk.nl en 038-4270455. Meer informatie vindt u op www.steunpuntkerkenwerk.nl.

2. Doelstelling jaarrekening en begroting

Een jaarrekening en begroting geeft de lezer inzicht in de financiële situatie van de kerk. In de jaarrekening wordt financiële verantwoording afgelegd over het afgelopen jaar, de begroting is een financiële raming over het komend jaar. Een jaarrekening en begroting bestaan normaliter uit een balans, een staat van baten en lasten en de toelichtingen daarop.

Het doel van de verslaggeving is het verstrekken van informatie aan belanghebbenden en het afleggen van verantwoording over het gevoerde beleid en de aanwending van de financiële middelen hiervoor.

Allereerst hebben de eigen gemeenteleden daar recht op: via Vaste Vrijwillige Bijdragen (VVB) en collecten dragen zij bij aan het grootste deel van de inkomsten. Daarnaast zijn er ook andere belanghebbenden, zoals:

- commissie missionaire steunverlening (CMS) in geval van aanvraag steun kerkverband;
- banken of andere verstrekkers van leningen (in geval van aanvraag hypotheek);
- de overheid (vanwege belastingvoordelen voor de kerk en verantwoording conform de ANBI-regeling).

Overheid en ANBI

De kerken zijn geregistreerd als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) middels een 'groepsbeschikking'. Dit geeft belastingvoordelen voor de gemeenteleden/gevers. Wie een gift geeft, mag het bedrag als aftrekpost meenemen in de aangifte inkomstenbelasting. Bovendien is bij een schenking of legaat de kerk vrijgesteld van schenk- en erfbelasting.

De overheid stelt eisen aan ANBI-instellingen. Vanaf 1 januari 2016 moeten ANBI-instellingen via een website elk jaar vóór 1 juli inzicht geven in het bestuur, doel, beleidsplan, jaarrekening en begroting. Voor de kerken geldt dat ze geen inzicht hoeven te geven in hun balans, maar wel in de staat van baten en lasten.

Meer informatie is te vinden via [deze link](#).

De plaatselijke kerken zijn bij de overheid en Belastingdienst bekend, o.a. met hun weblink waarop de informatie uit de meest actuele jaarrekening is te vinden. Als een plaatselijke kerk niet voldoet aan de publicatieplicht dan kunnen ze de ANBI-status verliezen, voor meer informatie, zie [deze link](#).

Vergelijkbaarheid

Bij de opzet en vormgeving van een jaarrekening mag rekening worden gehouden met de specifieke aard van de kerkelijke organisatie. Voor de waardering en bepaling van de grondslagen voor de verantwoording van baten en lasten kan uit zeer diverse mogelijkheden een keuze worden gemaakt.

Als basis voor de keuze is in ieder geval van belang:

- het moet zodanig inzicht geven dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd;
- gebruik maken van 'maatschappelijk aanvaardbare grondslagen'. Door regelgeving over de jaarverslaggeving is het aantal toegestane opties verminderd. Dit betekent o.a. dat het kastelsel niet aanvaardbaar is, de baten en lasten moeten zoveel mogelijk aan het jaar worden toegewezen waarop deze betrekking hebben. Verder betekent het dat ook het afboeken tot nihil van gebouwen/vaste activa niet passend is.

De 'maatschappelijk aanvaardbare grondslagen' leiden niet tot zeer gedetailleerde grondslagen; er wordt meer waarde gehecht aan de onderlinge vergelijkbaarheid van organisaties. Hierbij past ook dat bij elke post het bedrag van het voorgaande jaar moet worden vermeld; dit geeft perspectief aan de ontwikkeling van de cijfers in de tijd.

Met deze handreiking willen we een bijdrage leveren aan de onderlinge vergelijkbaarheid van de jaarrekeningen om zo efficiënt mogelijk te voldoen aan de wensen en eisen van de verschillende belanghebbenden.

3. Doelstelling en verantwoording van het voorgestelde model

We beogen met de handreiking en de modellen om de kerkenraden en commissies behulpzaam te zijn met hun taak om verantwoording over hun beleid af te leggen. Daarnaast is het van belang voor degenen die belast zijn met het controleren en het beoordelen van de deze stukken. We hopen hierdoor ook een grotere eenheid in de jaarverslaggeving te bereiken, o.a. ook voor de jaarlijkse ANBI-verplichtingen.

Met het model Rekeningschema 2020 in dit document willen ook zoveel mogelijk verder bouwen op het eerdere [model van 2004](#) en de gebruikelijke werkwijze van andere kerkgenootschappen.

De werkwijze van andere kerkgenootschappen wordt sinds 2016 meer zichtbaar vanwege de jaarlijkse ANBI-publicaties. De Protestantse Kerk in Nederland (PKN) heeft de meest uitgebreide informatie over modellen voor jaarrekening en begrotingen. Van deze informatie hebben we ook gebruik gemaakt voor de NGK-kerken.

Ten opzichte van het model van 2004 zijn enkele kostenposten zoals afschrijvingen, rente en reserveringen in andere en/of afzonderlijke rubrieken geplaatst.

Ten opzichte van het PKN-model zijn de VVB-baten als eerste genoemd. Bij de PKN zijn de baten uit onroerende zaken een belangrijke post, dit is bij de NGK-kerken van minder belang.

Wij adviseren om dit model vanaf 2024, maar uiterlijk vanaf 2025, te gebruiken in de verantwoording van de financiële cijfers.

4. Model jaarverslag, jaarrekening en begroting

Het jaarverslag van een kerk kan in grote lijnen als volgt worden ingedeeld:

- a. Inhoudsopgave
- b. Bestuursverslag (tekstueel)
- c. Jaarrekening kerk bestaande uit:
 1. Balans
 2. Staat van baten en lasten
 3. Toelichtingen
 - o grondslagen van waardering en resultaatbepaling
 - o toelichting op de balans
 - o toelichting op de staat van baten en lasten
- d. Controleverklaring/kascontrole
- e. Jaarrekening diaconie
- f. Bijlagen, bijvoorbeeld begroting volgend jaar.

In het bestuursverslag (zie bij b.) wordt vooral niet-financiële informatie gedeeld. Het is mogelijk dat een beheercommissie dit verslag opstelt, de uiteindelijke verantwoordelijkheid over de inhoud ligt bij de kerkenraad. De diaconie maakt een eigen jaarverslag.

Het bestuursverslag geeft over het algemeen weer:

- de activiteiten in het afgelopen jaar, bijv. over prediking, pastoraat, verplichtingen kerkverband en huisvesting;
- beschrijving van uitgevoerde activiteiten, aansluitend op de indeling van de staat van baten en lasten, en het doel en effect ervan;
- het beleid van de kerkenraad over de omvang en functie van besteedbaar vermogen en eventueel hypotheekleningen;
- een verschillenanalyse van de staat van baten en lasten met de begroting;
- een vooruitblik over toekomstige ontwikkelingen en activiteiten.

Het bestuursverslag is bedoeld voor de eigen kerkleden maar is geen verplichting. Het is wenselijk om een verband te leggen tussen de activiteiten en het beleid van de kerkelijke gemeente met de betrokken financiële cijfers. De informatie in het bestuursverslag moet in overeenstemming zijn met het beeld van de jaarrekening en de begroting.

5. De balans

5.1 Model

In dit model is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de richtlijnen voor de jaarverslaggeving, in het bijzonder bij richtlijn 640 (organisaties zonder winstoogmerk). Waar nodig zijn omschrijvingen en indelingen aangepast en zijn begrippen gehanteerd die gebruikelijk zijn voor kerken. Enkele posten zijn hierna nader toegelicht. De balans geeft een momentopname weer van de bezittingen en schulden (activa en passiva).

Activa

- 5.2 Materiële vaste activa (onroerende zaken, gebouwen)
- 5.3 Financiële vaste activa (o.a. beleggingen)
- 5.4 Vorderingen en overlopende activa
- 5.5 Liquide middelen

Passiva

- 5.6 Eigen vermogen, bestemmingsreserve en bestemmingsfonds
- 5.7 Voorzieningen
- 5.8 Langlopende schulden / hypotheekleningen
- 5.9 Kortlopende schulden

5.2 Materiële vaste activa (onroerende zaken, gebouwen)

De volgende categorieën materiële vaste activa worden veelal onderscheiden op de balans opgenomen:

- gebouwen, bijvoorbeeld kerkgebouw(en) en pastorie(ën);
- installaties en inventarissen (o.a. orgel).

De vaste activa worden opgenomen tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met afschrijvingen of de actuele waarde.

Bij oudere gebouwen kan het voorkomen dat de verkrijgingsprijs onbekend is of volledig is afgeschreven. Dan is het wenselijk dat wel een bepaalde economische waarde voor het kerkgebouw en/of -zalen wordt opgenomen (of een schatting van de verkrijgingsprijs of een taxatie welke voor een banklening realistisch kan zijn). Latere belangrijke verbouwingen worden in ieder geval geactiveerd.

Bij de bepaling van de afschrijvingen wordt rekening gehouden met de verwachte restwaarde, op bijvoorbeeld terrein/grond wordt niet afgeschreven. Het advies voor de afschrijvingstermijn en het afschrijvingspercentage is als volgt:

	afschrijvingstermijn	afschrijvingspercentage van de aanschafwaarde
grond	geen afschrijving	nihil
gebouwen	50-100 jaar	1 tot 2 %
orgel	10-20 jaar	5-10%
installaties (bijv.CV)	7-10 jaar	10-15%
inventarissen	7-10 jaar	15-20%
computers	4-5 jaar	20-25%

De aanschaffingen tot € 500 worden niet geactiveerd maar direct als last geboekt. De afschrijvingen zijn een last in de Staat van baten en lasten maar leiden niet tot een uitgave via de bank. De aflossing van een hypotheek leiden wel tot een uitgave. Een aanvullend kasstroomoverzicht is dan wenselijk om inzicht te houden in de benodigde financiële middelen.

Zie ook 5.7.1 en 5.7.2 voor de verwerking van groot onderhoud.

Bij gebouwen wordt daarnaast inzicht gegeven in de actuele waarde, ontleend aan recente taxatierapporten of op grond van de Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ-waarde) of verzekeringspolissen. Bij een kerkgebouw is misschien alleen de verzekerde waarde bekend. De verzekerde waarde is gebaseerd op de herbouwkosten, veelal hoger en niet geschikt om op te nemen in de balans.

Bij waardering tegen actuele waarde dient voor de hogere waardering dan de eerder gedane investeringen, een herwaarderingsreserve te worden aangehouden. Dit vormt een afzonderlijke onderdeel van het eigen vermogen. Deze herwaarderingsreserve is een niet-vrij beschikbaar deel van het eigen vermogen.

Het verloop van elke categorie van de vaste activa wordt in de toelichting opgenomen via een sluitend overzicht:

- boekwaarde begin boekjaar;
- +/- investeringen en desinvesteringen (neg.);
- -/- afschrijvingen;
- +/- herwaarderingen en overige waardeverminderingen;
- = boekwaarde einde boekjaar.

De materiële vaste activa mogen ook als één post op de balans en in de toelichting opgenomen worden.

5.3 Financiële vaste activa (o.a. ook beleggingen)

Beleggingen worden gewaardeerd op markt-/actuele waarde.

Een uitzondering mag worden gemaakt voor leningen en obligaties indien die bestemd zijn te worden aangehouden tot de aflossing. In dat geval worden tussentijdse koersstijgingen niet verwerkt.

Dividend, rente en waardeveranderingen van beleggingen worden verwerkt in de staat van baten en lasten.

In de toelichting wordt een verloopoverzicht opgenomen.

Ook gelden die ter beschikking zijn gesteld aan een stichting voor bijv. een gezamenlijk kerkgebouw worden verantwoord bij de Financiële vaste activa (onderdeel 'overige vorderingen'). In de toelichting wordt omschreven hoe de kerk aanspraak heeft op de ter beschikking gestelde gelden.

Als waarde wordt het bedrag opgenomen dat ter beschikking is gesteld. Als de actuele waarde hiervan veel afwijkt wordt dit vermeld in de toelichting.

5.4 Vorderingen en overlopende activa

De debiteuren, overige vorderingen en 'overlopende activa' worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Hierbij wordt rekening gehouden met eventuele oninbaarheid.

Vorderingen kunnen zijn rente- of huuropbrengsten, collectiegelden, maar ook legaten waarvan de omvang betrouwbaar is vastgesteld (hiervan is sprake bij ontvangst van de akte van verdeling) en vooruitbetaalde bedragen. De vaste vrijwillige bijdragen (VVB) van gemeenteleden zijn geen afdwingbare vorderingen en worden niet opgenomen als vordering. De VVB-ontvangsten in het nieuwe boekjaar, waarbij duidelijk blijkt dat deze betrekking hebben over eerdere jaren, worden meegenomen als vordering en bij de baten gerekend.

5.5 Liquide middelen

De saldi van bankrekeningen en kasgeld worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Eventuele debet- en creditsaldi worden afzonderlijk getoond en niet gesaldeerd. Hierbij wordt vermeld of de liquide middelen ter vrije (directe) beschikking staan of dat bijv. een bepaalde wachttijd voor bepaalde bank-/spaarrekeningen geldt.

5.6 Eigen vermogen, bestemmingsreserve en bestemmingsfonds

5.6.1 Soorten eigen vermogen

Bij 'organisaties zonder winstoogmerk', zoals een kerk, mag het vermogen alleen worden aangewend voor het doel van de organisatie.

Het vermogen wordt in de balans of toelichting onderscheiden in:

- vrij besteedbaar vermogen voor alle doeleinden van de kerk,
- herwaarderingsreserve, het bedrag als gevolg van herwaardering van onroerend goed (zie 5.2),
- bestemmingsreserve, hierbij heeft de kerkenraad een specifieke bestemming gegeven (een beperking aangebracht in de bestemming van gelden);
- bestemmingsfonds, hierbij hebben derden een beperkte bestedingsmogelijkheid aangebracht.

Het gebruik van of toevoeging aan deze reserves vindt plaats bij de 'resultaatbestemming'.

In de toelichting wordt voor elk onderdeel een verloopoverzicht opgenomen.

Bestemmingsreserves en -fondsen worden onderscheiden van voorzieningen. Bij een voorziening, zoals groot onderhoud, wordt de toevoeging aan deze voorziening geboekt binnen de staat van baten en lasten.

5.6.2 Besteedbaar vermogen

Onder het besteedbaar vermogen valt het vrij besteedbare deel van het vermogen én het deel van het eigen vermogen waaraan door de kerkenraad een specifieke bestemming is gegeven. Bij de bestemmingreserve heeft de kerkenraad een beperking in de bestemming aangegeven en kan die ook weer opheffen. In wezen is steeds sprake van vrij besteedbaar vermogen.

Het vrij besteedbaar vermogen heeft de functie van een 'buffer'.

In de toelichting wordt voor elke (bestemmings-)reserve aangegeven wat het doel is. Voorbeeld van een bestemmingsreserve is een reserve die door de kerkenraad wordt gevormd voor toekomstige investeringsprojecten (bijv. nieuwbouw).

Bij de besteding van gelden voor de projecten (bijv. investeringen), waarvoor een bestemmingsreserve is gevormd, worden de betalingen geboekt op de betreffende lastenpost of bij grote investeringen geactiveerd. Als een post geactiveerd is, wordt hierop regelmatig afgeschreven. Vervolgens wordt het bedrag van de last of afschrijving bij de resultaatverdeling onttrokken aan de bestemmingsreserve.

Het is mogelijk dat een groot deel van dit besteedbaar vermogen is vastgelegd in materiële vaste activa. Op korte termijn kan het niet alternatief worden aangewend.

In de goededoelensector wordt wel gewerkt met een omvang van het besteedbaar vermogen van 1 à 1,5 van de reguliere jaarlijkse lasten.

Een gewenst minimum van het Eigen Vermogen hangt meer af van de specifieke kerkelijke situatie. Hierbij moet o.a. gekeken worden naar verplichtingen/vaste lasten, risico's, verwachte toekomstige ontwikkelingen en gewenste weerbaarheid.

5.6.3 Bestemmingsfonds / vastgelegd vermogen

Een bestemmingsfonds zijn gelden waaraan door derden een beperktere bestedingsmogelijkheid is toegekend, bijv. een hulpverleningsproject of collectiedoel. De bij- en afboekingen van de bestemmingsfondsen geschieden globaal op dezelfde wijze als bij de bestemmingsreserves.

5.7 Voorzieningen

Een voorziening is een grootboekrekening waarop bedragen worden geboekt voor kosten die in de toekomst worden betaald, maar die veroorzaakt worden in het heden, bijvoorbeeld een 'egalisatierekening' groot onderhoud gebouwen.

Ze mogen alleen als verplichting worden meegenomen als op de balansdatum aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- de rechtspersoon heeft een verplichting (in rechte afdwingbaar of feitelijk) én
- het is waarschijnlijk dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen noodzakelijk is én
- er is een betrouwbare schatting van de omvang van de verplichting.

Als de omvang van een verplichting niet voldoende zeker is wordt deze verplichting opgenomen bij de 'niet in de balans opgenomen verplichtingen'.

Er zijn twee methoden om groot onderhoud te verwerken in de jaarcijfers:

- via de voorziening 'kostenegalisatie-/onderhoudsvoorziening';
- via activering van groot onderhoud: de componentenmethode.

5.7.1 Kostenegalisatie-/onderhoudsvoorziening

De meest voorkomende voorziening is de "voorziening groot onderhoud". De kosten moeten hun oorzaak vinden in het verleden en in de toekomst tot uitgaven leiden. Door de voorziening worden de uitgaven gelijkmatig verdeeld over de jaren. Bij het vormen van een voorziening moeten de toevoegingen worden bepaald op basis van de geschatte uitgaven en de periode die telkens tussen de werkzaamheden van groot onderhoud verloopt. Een meerjarenonderhoudsplan is veelal een onderbouwing voor deze voorziening.

De jaarlijkse toevoeging in de voorziening wordt als kostenpost geboekt op de staat van baten en lasten. De werkelijke onderhoudsuitgaven worden rechtstreeks afgeboekt van de opgebouwde voorziening. Als de onderhoudskosten hoger/lager zijn dan de jaarlijkse toevoegingen, dan worden de meer-/minderkosten in het resultaat verwerkt.

5.7.2 Activeren van groot onderhoud (componentenmethode)

Kosten van groot onderhoud kunnen via de onderhoudsvoorziening worden verwerkt, maar kunnen ook via de 'componentenmethode' worden verwerkt.

Bij deze methode wordt het actief onderscheiden in een hoofdcomponent (bijv. een nieuwe woning) en een onderhoudscomponent: dat gedeelte dat eerder onderhoud nodig zal hebben (bijv. dat gedeelte van een woning dat buitenschilderwerk is).

Op de waarde van de hoofdcomponent wordt regulier tijdens de levensduur afgeschreven. Op de waarde van de onderhoudscomponent(en) wordt afgeschreven tot de volgende onderhoudsbeurt, dat is een kortere periode. Nadat later het onderhoud is uitgevoerd wordt dit opnieuw geactiveerd en wordt hierop afgeschreven.

5.8 Langlopende schulden / hypotheken

De langlopende schulden (betalingstermijn meer dan één jaar) worden gewaardeerd tegen nominale waarde; dat is de resterende schuld zoals die blijkt uit het afschrift van de kredietverstrekker.

In de toelichting op de balans worden opgenomen:

- de resterende looptijd;
- het rentepercentage;
- jaarlijkse aflossing en
- welke zekerheden als onderpand zijn verstrekt voor een hypothecaire lening.

Het aflossingsdeel op een langlopende schuld dat binnen één jaar vervalt wordt verantwoord bij de 'kortlopende schulden'.

5.9 Kortlopende schulden

Dit zijn schulden met een looptijd van hoogstens één jaar. Hierbij moeten de volgende categorieën worden onderscheiden:

- schulden aan banken;
- contractuele aflossingsverplichting komend jaar;
- belastingen en sociale verzekeringen;
- pensioenenpremies;
- ontvangen vooruitbetalingen;

- overige schulden.

Verder is het wenselijk dat onderstaand wordt onderscheiden:

- resterende vakantiedagen en vakantiegeld;
- quotumverplichtingen;
- nog af te dragen collecten;
- in omloop zijnde collectemunten of –bonnen.

Eventueel in omloop zijnde collectemunten of- bonnen

Bij gebruik van collectemunten- of bonnen wordt het bedrag vooraf door de kerk ontvangen. Ze worden als bate verantwoord op het moment van de collecte. De waarde van de in omloop zijnde collectemunten of –bonnen, wordt per balansdatum als schuld opgenomen.

5.10 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Hierbij worden veelal meerjarige financiële verplichting opgenomen, bijv. leasing, huur, garantstellingen en toegezegde bijdragen aan derden.

6 Staat van baten en lasten

6.1 Indeling

In de staat van baten en lasten worden, naast de realisatie, de begrotingscijfers van het boekjaar opgenomen en tevens de cijfers van het jaar ervoor. De begrotingscijfers zijn van groot belang, omdat hieraan de kerkenraad het financiële mandaat ontleent. In de toelichting wordt een analyse van de verschillen tussen de begroting en de werkelijke cijfers opgenomen en kunnen baten en lasten nader worden gespecificeerd.

In de praktijk belegt de kerkenraad taken bij commissies, bijv. een zendings-, evangelisatie- of jeugdcommissie. Soms hebben deze commissies een eigen financiële verantwoording. Het is wenselijk dat deze financiële verantwoordingen in het jaarverslag van de kerk worden opgenomen, de kerkenraad is uiteindelijk verantwoordelijk voor deze uitbestede taken. Dit bevordert ook de vergelijkbaarheid van de financiële rekeningen.

De diaconie heeft een eigen verantwoordelijkheid en een eigen financiële rapportage.

Vanwege de verplichte ANBI-publicatie zijn de baten en lasten in een aantal hoofdcategorieën ingedeeld, afgestemd op de specifieke doelstellingen van de kerken.

Baten ANBI-indeling

- a. **Vaste vrijwillige bijdragen (VVB en rondgangen)**
 - VVB
 - Rondgangen/vaste financiële acties bijv. voor zending
- b. **Collecten / giften**
 - Collecten
 - Giften, financiële acties
 - Legaten

- c. **Overige baten**
 - Huuropbrengsten
 - Rentebaten
 - Classis-/regio steun/subsidies
 - Overige baten
- Lasten**
- d. **Verkondiging, pastoraat/catechese (traktement/salaris/vergoedingen)**
 - Prediking, pastoraat (traktement/vergoed.)
 - Quotum emeritering/verplichte afdracht pensioenpremie predikant
 - Salaris/vergoedingen pastoraal/catecheten
- e. **Verkondiging, pastoraat/catechese (overige kosten)**
- f. **Quota kerkverband/projecten**
 - Landelijke quota
 - Zending/missionaire projecten
 - Plaatselijke evangelisatie
- g. **Salaris/vergoeding koster/organist/vrijwilliger**
- h. **Lasten kerkelijke gebouwen**
 - Onderhoud, energie, verzekeringen en/of huur
 - Rente-/bankkosten
 - Opbouw voorziening onderhoud
- i. **Overige lasten kerkelijke organisatie**
- j. **Afschrijvingen**

6.2 Grondslagen voor de staat van baten en lasten

Baten en lasten worden in de staat van baten en lasten toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Ook lasten die worden gedekt uit bestemmingsreserves en -fondsen worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Onbetaalde werkzaamheden van vrijwilligers worden in het algemeen niet financieel verantwoord; deze kunnen worden genoemd in het tekstuele jaarverslag.

6.3 Verantwoording van specifieke baten

6.3.1 Vaste vrijwillige bijdragen

Vaste vrijwillige bijdragen (VVB) worden verantwoord in het jaar waarin zij worden ontvangen, het zijn geen afdwingbare vorderingen. De VVB-ontvangsten in het nieuwe boekjaar, waarbij duidelijk blijkt dat deze betrekking hebben over eerdere jaren, worden meegenomen als vordering en bij de baten gerekend.

Rondgangen/vaste financiële acties zijn regionale- of plaatselijke inzamelingen van gelden voor o.a. zending.

6.3.2 Collecten, giften en legaten/nalatenschappen

Collecten worden verantwoord in het jaar waarin de collecten gehouden zijn. Alle collecten die in een kerkdienst zijn gehouden worden in de staat van baten en lasten verantwoord, behalve de collecte voor de diaconie en collecten die in hun geheel worden afgedragen aan derden buiten de plaatselijke kerk. De collecten voor de diaconie worden in de jaarrekening van de diaconie verantwoord.

Collecten en giften voor een specifieke bestemming worden afzonderlijk in staat van baten en lasten opgenomen (of in de toelichting).

Als deze baten in het verslagjaar niet volledig zijn besteed worden de niet-bestede gelden meegenomen in een bestemmingsfonds.

Baten uit legaten/nalatenschappen worden verwerkt in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Hiervan is sprake bij ontvangst van de akte van verdeling. Voorschotten worden als baten verantwoord in het jaar van ontvangst.

6.3.3 Overige baten

Onder huuropbrengsten worden de baten uit hoofde van verhuur van het kerkgebouw, zaalruimte en pastorieën (**o.a. inhouding bij predikant**) van het betreffende jaar verantwoord. Tevens wordt hier de exploitatie van de keuken/consumpties verantwoord.

De ontvangen rente en de netto beleggingsresultaten (na verrekening van beleggingskosten) worden verantwoord in het jaar waarop de baten betrekking hebben.

Indien een gemeente door onvoldoende inkomsten en reserves een beroep moet doen op financiële steun vanuit het kerkverband, wordt die ontvangen steun bij de plaatselijk kerk verantwoord bij deze baten.

Een voorbeeld van subsidies zijn overheidssubsidies voor het plaatsen van zonnepanelen.

Overige baten kunnen zijn 'vergoeding en advertenties kerkblad' en 'kerktelefoon'.

6.4 Verantwoording van lasten

Lasten worden verantwoord in het boekjaar waarop zij betrekking hebben, ongeacht of ze begroot zijn of nog betaald moeten worden.

De volgende posten zijn onderscheiden:

1. verkondiging, pastoraat/catechese (traktement/salaris/vergoedingen);
2. verkondiging, pastoraat/catechese (overige kosten);
3. quota kerkverband/projecten;
4. salaris/vergoeding koster/organist/vrijwilligers;
5. lasten kerkelijke gebouwen;
6. overige lasten kerkelijke organisatie;
7. afschrijvingen.

6.4.1 Verkondiging, pastoraat/catechese (traktement/vergoedingen)

Dit betreft de kosten van traktement, onkostenvergoedingen en preekvoorziening van predikanten, de bijdrage voor emeritering/pensioenpremie PFZW en de salariskosten/vergoedingen voor kerkelijk werkers en catecheten. **De inhouding bij de predikant voor emeritering/pensioenbijdrage wordt via deze post verrekend.**

Bij deze post worden alleen de 'personele uitbetalingen' verantwoord. Dit als onderscheid met de volgende post genoemd bij 6.4.2.

Zie bijlage 1 voor de boeking van de voorlopige- en definitieve schuld van de oud-GKv-kerken aan VSE en de vooruitbetalingen in de periode 2023 t/m 2026.

6.4.2 Verkondiging, pastoraat/catechese (overige kosten)

Dit betreft de overige kosten die direct te maken hebben met de primaire doelstellingen van de kerk: verkondiging/kerkdiensten, pastoraat en catechese, bijvoorbeeld kosten avondmaal, muziek, liturgieën, licenties liederen, koffie voor/na kerkdienst, gemeente-/wijkavonden, catechesematerialen en kerkdienstuitzendingen. Dit als onderscheid van de kosten genoemd bij "6.4.6. Overige kosten kerkelijke organisatie". Dit zijn meer beheerkosten en ondersteunende diensten.

6.4.3 Quota kerkverband/projecten

Dit betreft bijdragen voor landelijke commissies (bijv. de landelijke omslag vastgesteld door de Commissie Financiën en Beleid), Steunpunt Kerkenwerk en regionale samenwerkingsverbanden zoals voor zending, missionaire- en evangelisatieprojecten.

6.4.4 Salaris/vergoeding koster/organist/vrijwilligers

Dit betreft persoonlijke uitbetalingen voor verschillende ondersteunende diensten.

6.4.5 Lasten kerkelijke gebouwen

Dit betreft de kosten van het gebruik en onderhoud van diverse kerkelijke gebouwen, zoals kerken, woningen en vergaderzalen. Ook hiermee verband houdende kosten, zoals gemeentelijke heffingen, rente hypothecaire geldlening en de storting in de voorziening onderhoud, zijn hieronder opgenomen.

6.4.6 Overige lasten kerkelijke organisatie

Deze resterende kosten betreffen beheerkosten en kosten van ondersteunende diensten, zoals kerkblad, administratie, telefoonkosten, etc. Ze zijn verder verwijderd van de kosten voor de primaire doelstellingen van de kerk, genoemd bij 6.4.2, maar wel noodzakelijk voor de kerkelijke organisatie.

6.4.7 Afschrijvingen

Onroerende goederen en kerkinventaris die is gekocht om meerdere jaren mee te gaan worden geactiveerd op de balans. De kosten hiervan worden over de jaren verdeeld via de afschrijvingen.

6.5 Bestemming van resultaat baten en lasten

Het positief resultaat van de staat van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve; een negatief resultaat wordt onttrokken aan de reserve. Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen worden als afzonderlijke post in de resultaatbestemming vermeld.

7. Kasstroomoverzicht

Sommige posten leiden wel tot een kostenpost maar niet tot uitgave of andersom, zoals afschrijvingen, investeringen in vaste activa of aflossing van een hypotheek.

Een positief resultaat van de Staat van baten en lasten hoeft niet automatisch te leiden tot ruimere financiële middelen.

Een aanvullend kasstroomoverzicht is dan wenselijk om inzicht te houden in de benodigde financiële middelen in een jaar. In dit kasstroomoverzicht wordt dan ook rekening gehouden met lager- of hoger saldo van debiteuren en crediteuren.

8. Controleverklaring/kascontrole

De kerkenraad en diaconie kunnen ervoor kiezen om de controle van de jaarrekening door een registeraccountant, een accountant-administratieconsulent of door twee andere onafhankelijke deskundigen (gemeenteleden) te laten uitvoeren.

De controleverklaring of verslag van de kascontrole wordt toegevoegd aan het jaarverslag.

Voor de kascontrole is de volgende [handreiking](#) beschikbaar.

In het kader van de ANBI-regeling stelt de overheid/Belastingdienst eisen aan de kwaliteit van de bestuurlijke inrichting en het voldoen aan toezichtvereisten van plaatselijke kerken hierop. Een kerkgenootschap mag dit op eigen wijze inrichten. In het verlengde van de accountants-/kascontrole worden modellen ontwikkeld voor controlehandleidingen en voorbeeldrapportages waarmee een plaatselijke kerk kan aantonen dat aan een goede kwaliteit van de bestuurlijke inrichting voldaan wordt. T.z.t. volgt hierover meer informatie.

BIJLAGE

Boekhoudkundige verwerking schuldnota VSE

(notitie mei/juni 2024)

VSE heeft verschillende vragen ontvangen over de verwerking van de voorlopige schuldnota die in 2023 is verstuurd naar de kerken. In deze notitie gaan wij in op de verwerking van deze schuldnota in de jaarrekening van de kerken.

Vooropgesteld: de GKv (en nu de NGK) vormen een landelijk kerkverband en daarom is, onder meer in het kader van de jaarlijkse landelijke ANBI-verantwoording, een eenduidige verwerking nodig. Wij adviseren dan ook onderstaande verwerking toe te passen bij het opmaken van de jaarrekening om bij de landelijke samenvoeging extra werkzaamheden en kosten te voorkomen.

Voor de jaarrekening van 2023 is deze notitie te laat samengesteld. Het is niet de bedoeling om de jaarrekening van de kerk van 2023 alsnog te gaan wijzigen. Deze blijft ongewijzigd.

Voor de jaarrekening van uw kerk vanaf 2024 zijn er **twee opties**:

- A. zie paragraaf 5, het boeken van de schuld in 2024;
- B. zie paragraaf 6, in de jaren 2024 t/m 2026 de betalingen boeken als "vooruitbetaling" en de definitieve schuld boeken in 2027 zoals genoemd in paragraaf 5.

1. Waar gaat het over?

Via <https://verenigingvse.nl/alle-veranderingen-op-een-rijtje/> is veel informatie te vinden over de afwikkeling van VSE en de overgang naar PFZW. Kort gezegd komt het neer op het volgende. In 2015 is besloten dat het 'omslagstelsel', dat tot op dat moment werd gehanteerd (waarbij jaarlijks werd opgehaald wat nodig was voor de uitkeringen), niet langer gehandhaafd kon worden. Er moest, om meerdere redenen, toegewerkt worden naar een 100% dekking tegenover de verplichting voor toekomstige uitkeringen (kapitaalstelsel). Daarbij is toen besloten dat dit via een jaarlijks hogere quotumfactuur zou worden gerealiseerd: een deel voor de jaarlijkse uitkering en een deel voor het inhaaleffect. Het samengaan van NGK en GKv en het daarmee uniformeren van de pensioen-/emeritaatsregeling heeft geleid tot een wijziging van deze werkwijze.

2. Wat is die verandering?

Per 1-1-2027 gaat de opbouw van rechten over naar PFZW. In VSE blijven dan de lopende emeritaatsuitkeringen en de tot dan opgebouwde rechten achter. Dat betekent dat per 1-1-2027 een dekking aanwezig moet zijn voor de 'achtergebleven' rechten. Op basis van wat was opgebouwd en wat er (door meerdere deskundigen berekend) nodig is, kan worden bepaald wat het tekort is op die datum. Dit tekort is vervolgens bij de GKv-kerken in rekening gebracht in de vorm van een voorlopige schuldnota.

3. Per wanneer moet deze schuldnota dan worden verwerkt?

Het betreft hier een verplichting aan VSE waarvan in de ALV van VSE van april 2023 is besloten dat de leden (de kerken) die moeten voldoen. Die verplichting was er, maar vermoedelijk hebben weinig kerken die toegelicht of verwerkt in de voorgaande jaarrekeningen. Met het beschikbaar komen in 2023 van een 'voorlopige schuldnota' is (a) een betrouwbare schatting en (b) een aflossingsschema voor de financiering

bekend en moet de verplichting (en de bijbehorende last) worden verwerkt in de jaarrekening 2023. Het 'voorlopig' hierbij ziet alleen op de hoogte van de verplichting omdat de definitieve hoogte per 1-1-2027 wordt berekend op basis van de dan actuele gegevens.

4. Hoe moet deze voorlopige schuldnota worden gepresenteerd?

De vraag is vervolgens of het gaat om een voorziening of een schuld. Voorzieningen onderscheiden zich van schulden door de onzekerheid over de omvang of het moment van afwikkeling van de verplichting. Met andere woorden, wanneer sprake is van een bestaande en vaststaande verplichting dan wordt deze opgenomen onder de schulden; is sprake van onzekerheid, over bijvoorbeeld de omvang van de verplichting, dan wordt de verplichting opgenomen onder de voorzieningen. Bij de voorlopige nota is, zoals hiervoor is beschreven, sprake van enige onzekerheid over de hoogte van de definitieve schuld waardoor deze kwalificeert als voorziening. Pas wanneer de hoogte definitief is kan deze worden gerubriceerd als schuld.

In de vaktechnische literatuur wordt hierover echter ook opgemerkt:

- Hoewel het soms nodig is om bij schulden de omvang of het moment van afwikkeling te schatten, is de onzekerheid bij schulden minder groot dan bij voorzieningen.
- Indien het bestaan en de omvang van de verplichting zeker of vrijwel zeker zijn, wordt de post onder de schulden opgenomen.

Dat geeft enige ruimte voor interpretatie. In het kader van een eenduidige verwerking door de kerken stellen wij daarom, mede op basis van bovenstaande aanvullende opmerkingen, dat de voorlopige schuldnota bij ontvangst wordt verwerkt als **schuld** en niet als voorziening. Wij schatten in dat daarmee het inzicht niet tekort wordt gedaan, terwijl tegelijk wordt voorkomen dat er de komende jaren extra tijd besteed moet worden aan uitleg en uniformering.

5. Hoe boek ik dat dan volgens optie A ?

In deze paragraaf wordt uitgelegd wat de juiste boeking geweest was in het kalenderjaar 2023.

Het start met de voorlopige schuldnota in combinatie met het aflossingsschema. Wij werken dit uit aan de hand van de nota voor een van de kerken. De schuld per 1-1-2027 bedraagt € 143.140. Voor dit bedrag is weergegeven wat de jaarlijkse annuïteit (rente en aflossing) is waarmee de schuld na 13 betalingen is afgelost. Er kan ook worden berekend wat het effect op de schuld is van extra tussentijdse aflossingen. Op basis hiervan kan worden teruggevonden voor welk bedrag de schuld moet worden geboekt.

De initiële boeking van de nota

In 2023 wordt de schuld geboekt:

Emeritaatskosten (Staat van Baten en Lasten/SBL)	127.250	
aan Schuld VSE		127.250

Of in 2024 wordt de schuld geboekt: € 127.250 plus rente € 5.090 = € 132.340

Bij directe betaling van de voorlopige nota

Wanneer deze in 2023 is betaald dan wordt ook geboekt:

Schuld VSE	127.250	
Aan Bank		127.250

De oprenting voor de jaren 2024-2026

Wordt er niet afgelost dan wordt in 2024 de schuld als volgt opgerent:

Emeritaatskosten (SBL)	5.090	
Aan Schuld VSE		5.090

In 2025 en 2026 wordt de schuld verder opgerent:

Emeritaatskosten (SBL)	5.293 resp. 5.505	
Aan Schuld VSE		5.293 resp. 5.505

Wanneer tussentijds (in de periode 2024-2026) wordt afgelost dan wijzigen uiteraard bovenstaande bedragen.

Aangezien de oprenting betrekking heeft op de opbouw van de kapitaaldekking voor de bestaande pensioenaanspraken door VSE waarvoor nu nog niet voldoende middelen beschikbaar zijn, zien wij deze als emeritaatskosten ('inhaalpremies') en niet als financieringskosten.

Per 1-1-2027 bedraagt de schuld dan **€ 143.140**.

Op basis van de definitieve nota (die rond 1 januari 2027 volgt) boekt de kerk dan een extra last/bate om de reeds geboekte schuld aan te sluiten op de definitieve schuld.

De betaling van de jaarlijkse annuïteit

Vanaf 2027 moet worden afgelost. De boeking wordt dan

Schuld VSE	8.608	
Financieringskosten (SBL)	5.725	
Aan Bank		14.333

Hier wordt wel een rentecomponent afgesplitst. Dat komt omdat hier niet langer sprake is van het oprenten van de kapitaaldekking, maar van een financieringsverhouding met VSE voor de aflossing van de schuld.

In jaren 2028 t/m 2039 wordt de boeking als hierboven gemaakt, maar dan voor de juiste rentebedragen:

Schuld VSE	aflossing	
Financieringskosten (SBL)	rentedeel	
Aan Bank		14.333

Wordt op enig moment meer/eerder afgelost dan veranderen bovenstaande bedragen. Via het rekenmodel dat door VSE beschikbaar wordt gesteld na het versturen van de definitieve nota is dan te bepalen wat de correcte bedragen

Schuld lokale kerk 1-1-2027		143.139,96							
jaar	a	b	c	d	e	f	g		
	schuld per 1-1	betaling annuïteit 31-12	extra aflossing 31-12	betaling kalenderjaar (= b+c)	rente kalenderjaar (4% over a)	aflossing kalenderjaar (b+c-e)	schuld per 31-12 (a-f)		
2024	127.250,90			-	5.090,04	-5.090,04	132.340,94		
2025	132.340,94		-	-	5.293,64	-5.293,64	137.634,58		
2026	137.634,58		-	-	5.505,38	-5.505,38	143.139,96		
2027	143.139,96	14.334,57	-	14.334,57	5.725,60	8.608,97	134.530,99		
2028	134.530,99	14.334,57	-	14.334,57	5.381,24	8.953,33	125.577,66		
2029	125.577,66	14.334,57	-	14.334,57	5.023,11	9.311,46	116.266,20		
2030	116.266,20	14.334,57	-	14.334,57	4.650,65	9.683,92	106.582,28		
2031	106.582,28	14.334,57	-	14.334,57	4.263,29	10.071,28	96.511,00		
2032	96.511,00	14.334,57	-	14.334,57	3.860,44	10.474,13	86.036,87		
2033	86.036,87	14.334,57	-	14.334,57	3.441,47	10.893,09	75.143,77		
2034	75.143,77	14.334,57	-	14.334,57	3.005,75	11.328,82	63.814,96		
2035	63.814,96	14.334,57	-	14.334,57	2.552,60	11.781,97	52.032,98		
2036	52.032,98	14.334,57	-	14.334,57	2.081,32	12.253,25	39.779,73		
2037	39.779,73	14.334,57	-	14.334,57	1.591,19	12.743,38	27.036,35		
2038	27.036,35	14.334,57	-	14.334,57	1.081,45	13.253,12	13.783,24		
2039	13.783,24	14.334,57	-	14.334,57	551,33	13.783,24	0,00		
2040	0,00								
TOTAAL		186.349,40	-	186.349,40	59.098,50	127.250,90			

van de boekingen moeten zijn.

6. Hoe boek ik dit volgens optie B in de jaren 2024-2026 ?

In de jaren 2024 t/m 2026 betalen de kerken, zoals gewend, een samengesteld quotum aan VSE; dit quotum bevat een dekking van de emeritaatskosten van het lopend jaar én ook een deel dekking van de schuld van eerdere jaren.

Vanaf 1-1-2027 betalen de kerken geen samengesteld quotum meer, maar wordt de schuld definitief vastgesteld. De kerken betalen dan, voor zover ze dat nog niet gedaan hebben:

- (gedeelte) definitieve schuldfactuur;
- factuur pensioenkosten PFZW van het lopend jaar.

De VSE heeft ervoor gekozen om in de eigen jaarrekening de schuldbetalingen van de kerken in de periode 2023-2026 te beschouwen als 'vooruitbetalingen'.

De plaatselijke kerken kunnen in de periode 2024-2026 ook hiervoor kiezen.

Over deze vooruitbetalingen wordt een rentedeel berekend zodat, overeenkomstig de rekentool van VSE, bepaald kan worden wat de waarde is per 1-1-2027.

Zie informatie en rekentool op website van VSE:

<https://verenigingvse.nl/werkwijze-verzending-schuldnota/>

Volgens deze werkwijze kunnen in de jaren 2024-2026 de betalingen van de voorlopige schuldnota door de plaatselijke kerk geboekt worden als "vooruitbetaling".

	Vooruitbetaling aan VSE	50.000	
Aan	Bank		50.000

Aan het einde van de jaren 2024-2026 wordt een oprenting toegepast.

Bij deze oprenting is van belang:

- dat aflossingen tot één maand vóór het volgende kwartaal, per de 1e van het volgende kwartaal rentedragend worden (oftewel: een betaling in bijv. mei is vanaf 1 juli rentedragend; een betaling in juni is vanaf 1 oktober rentedragend);
- het rentepercentage is 4% per jaar.

De excelformule voor de waardebepaling is:

'€aflossing'*(1+4%)^JAAR.DEEL("begindatum rentedragend"; "gewenste datum waarde").

Dus stel een betaling van Eur. 50.000 in mei 2024, rentedragend vanaf 1-7-2024:

Waarde per 1-1-2025:

=50.000*(1+4%)^JAAR.DEEL("1-7-2024";"1-1-2025") resultaat € 50.990;

Waarde per 1-1-2027:

=50.000*(1+4%)^JAAR.DEEL("1-7-2024";"1-1-2027") resultaat € 55.151,-.

(formule overtypen of via 'plakken speciaal' als 'tekst' invoegen in excel).

Van de jaarlijkse oprenting wordt een journaalpost gemaakt, bijv. 31-12-2024:

	Vooruitbetaling aan VSE	990	
Aan	rente-baten		990.

Per 1 januari 2027 wordt de definitieve schuld door VSE vastgesteld. In 2027 wordt de definitieve schuld als last geboekt:

	Emeritaatskosten (SBL)	127.250	
aan	Schuld VSE		127.250

Het vooruitbetaalde bedrag wordt hiermee tegen geboekt. Zie vervolgens de boekingsinformatie van paragraaf 5.

7. Ontvangsten van giften/financiële acties

Giften wordt verantwoord als bate in de Staat van baten en lasten in het jaar waarin ze binnenkomen op de bankrekening.

Als de plaatselijke kerk ervoor kiest om de schuld per 1-1-2027 als last te verantwoorden in de jaarrekening, dan worden de ontvangen giften ook verantwoord in het jaar dat ze ontvangen zijn (bijv. 2024, 2025 of 2026). Bij de resultaatverdeling in de jaren 2024, 2025 of 2026 kunnen ze worden opgenomen als een 'bestemmingsfonds'.

In het jaar 2027 wordt dan de definitieve schuld als last opgenomen in de Staat van baten en lasten en worden via de resultaatverdeling de gelden uit het bestemmingsfonds besteed.